

Màiri Stiùbhart
Banrigh na h-Alba

Halo, tha sinne bhon aonad Gàidhlig ann an Àrd-sgoil Sheumas Ghilleasbuig. Tha sinne an seo airson innse dhuibh mu dheidhinn Màiri Banrigh an h-Alba. Bidh sinn a' coimhead air: na h-àitichean far an robh i a' fuireach, a craobh teaghlaich agus an ùine a chuir i seachad anns a' phrìosan.

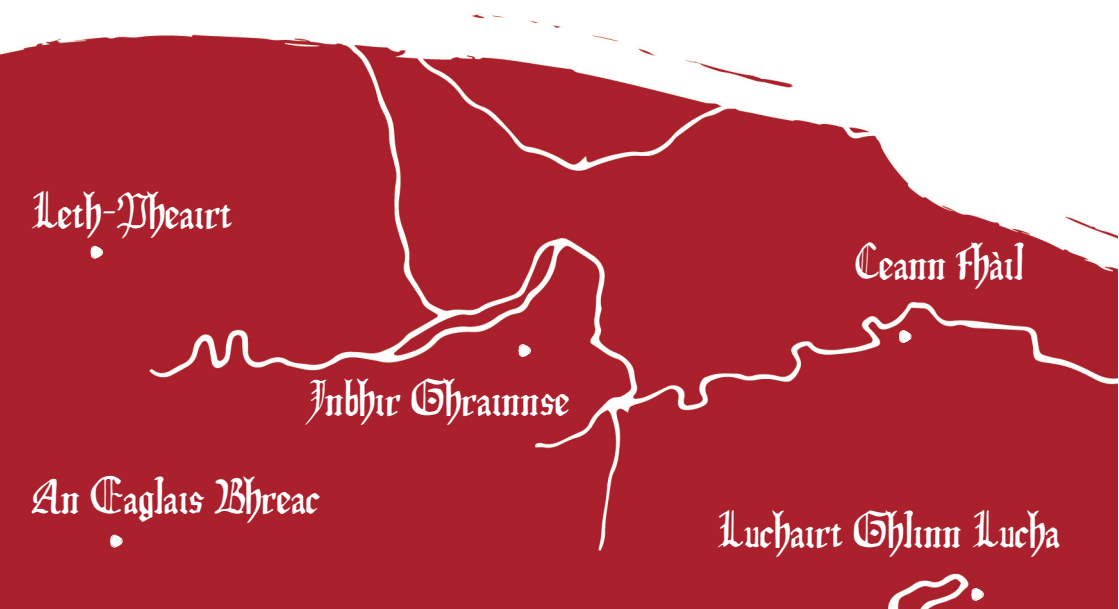
Tha sinn an dochas gun còrd e ribh!

Lùchairt Ghlinn Iucha

Rugadh an leanabh Màiri Stiùbhart air an ochdamh latha den Dùbhlachd 1542 aig Lùchairt Ghlinn Iucha.

Air a' cheathramh latha deug den Dùbhlachd bhàsaich a h-athair; Rìgh Seumas V, bha ise a-nis na Banrigh.

Air a' chiad latha den Iuchar 1543 chaidh aontachadh le Sasainn gum pòsadh, (nuair a ruigeadh iad aois!) Mairi agus Iomhar, mac Eanraig VIII, Rìgh Shasainn.

Bha i glè àrd; faisg air sia
troighean.

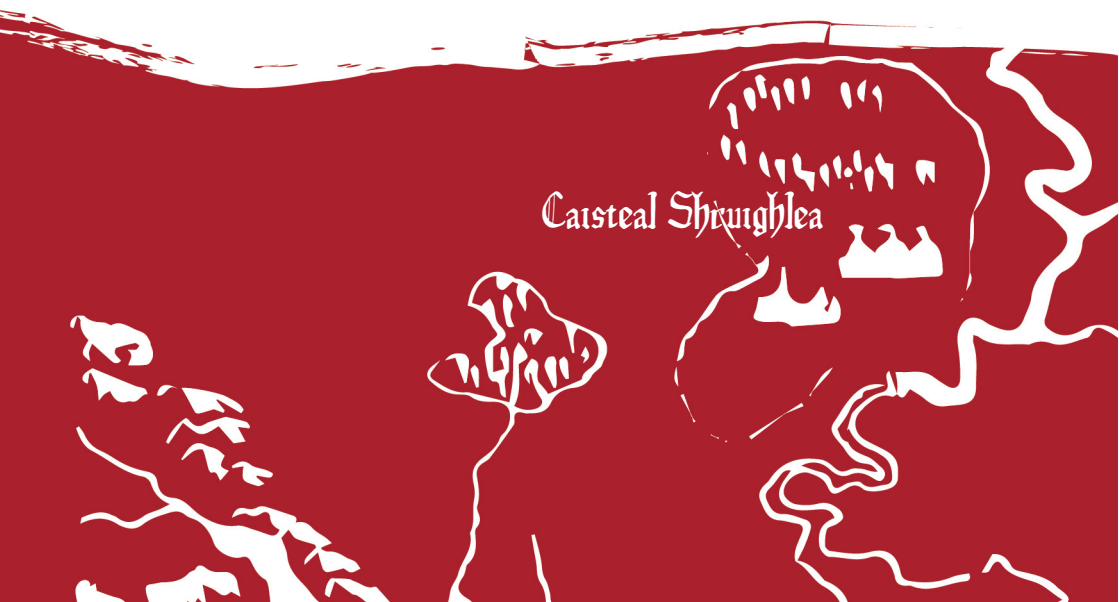
aisteal Shruighlea

Bha eagal air na h-Albannaich gun toireadh iad Màiri a Shasainn air sgàth seo, agus dh'fhalbh iad leatha gu Caisteal Shruighlea.

Air an t-seachdamh latha air fhichead den Iuchar 1543 thàinig an leanabh gu Caisteal Shruighlea, agus 's ann an seo a chaidh a crùnadh mar Bhanrigh na h-Alba air an naoidheamh latha den t-Sultain 1543. Cha robh i ach naoi mìosan a dh'aois!

Chaidh an crùn, slat rìoghail, agus an claidheamh a chleachdadh aig a Crùnadh; a' chiad turas a chaidh an crùn ùr a chleachdadh.

Aig an àm seo cha robh cùisean math eadar Alba agus Sasainn. Air an deicheamh latha den t-Sultain 1547 rinn na Sasannaich a' chùis air arm na h-Alba aig Pinkie faisg air Baile nam Feusgan.

Airson a cumail sàbhailte, chaidh Màiri a thoirt dhan Phraidhearaidh air Innis MoCholmaig (*Eilean Inchmahome*).

Chaidh a toirt air ais gu Sruighlea nuair a smaoinich iad gun robh e sàbhailte dhi.

'S i a' chiad bhoireannach a
chluich goilf ann an Alba.

n Fhraing

Air sgàth cùisean eadar Alba is Sasainn, dh'aontaich Pàrlamaid na h-Alba ri pòsadh (a-rithist nuair a bhitheadh iad aig aois!) eadar Màiri agus mac Eanraig II, Rìgh na Frainge. Cha robh esan ach 4 bliadhna aig an àm seo!

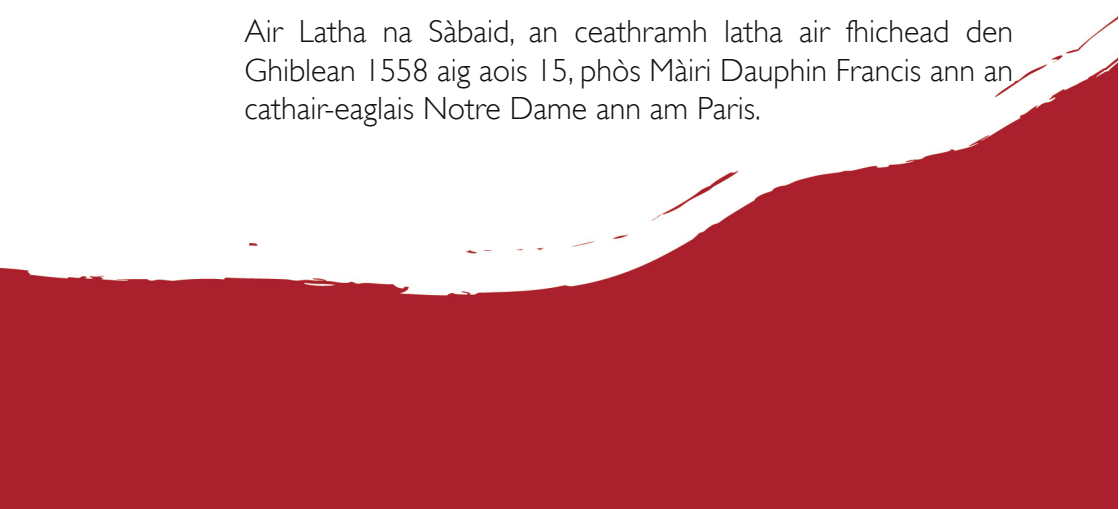
Thàinig an soitheach rìoghail às an Fhraing a dh'Alba a dh'iarraidh Màiri.

Air an t-seachdamh latha den Lùnastal 1548, dh'fhàg Màiri Alba airson seòladh dhan Fhraing. Còmhla rithe bha ceathrar shearbhantan agus 's e Màiri a bha air gach tè!

Chuir Màiri seachad bliadhnaichean sona còmhla ris a' chlann aig Eanraig II. Bha i dèidheil air ceòl, danns agus cuideachd bu toil leatha sealg.

Ged is ann às an Fhraing a bha màthair Màiri, Màiri de Guise, cha do shiubhal ise à Alba còmhla rithe ach thàinig i a shealltainn oirre san Fhraing airson ùine ann an 1550.

Air Latha na Sàbaid, an ceathramh latha air fhichead den Ghiblean 1558 aig aois 15, phòs Màiri Dauphin Francis ann an cathair-eaglais Notre Dame ann am Paris.

Air ais ann an Dùn Èideann bha toileachas mòr ann!

Chaidh Mons Meg, an gunna mòr aig Caisteal Dhùn Èideann a losgadh air latha a' phòsaidh!

Dh'ionnsaich i mòran cànanan, Frangais,
Spàinnis, Laideann, Eadailtis agus Greugais

Lùchairt Taigh an Ròid

Gu mì-fhortanach às dèidh tinneas ghoirid, bhàsaich an duine aig Màiri air a' chòigeamh latha den Dùbhlachd 1560.

Cho-dhùin i tilleadh a dh'Alba agus sheòl an soitheach aice a-steach gu Lìte ann an Dùn Èideann air an naoidheamh latha deug den Lùnastal 1561.

'S e Lùchairt Taigh an Ròid (*Holyrood*) an dachaigh ùr aice.

Feumaidh sinn cuimhneachadh gun robh Màiri na Caitligeach agus bha Alba as ùr Pròstanach.

Ach, dh'aontaich i ris na Mórairean gum fàgadh i cùisean mar a bha iad leis an eaglais.

Bha Màiri, mar a h-athair agus a seanair roimhe a' creidsinn gun robh e cudromach siubhal tro Alba gus am faiceadh muinntir na h-Alba a' Bhanrigh aca.

Anns an Lùnastal 1562, dh'fhàg Màiri Lùchairt Taigh an Ròid airson àitichean mar Lùchairt Ghlinn Iucha, Caisteal Shruighlea, Obar Dheathain agus Inbhir Nis. Mar as trice is ann air each a shiubhal Màiri, agus airson bliadhnaichean mus do phòs i, chùim i a' dol a shiubhal tron dùthaich aice.

'S e dleastanas Màiri pòsadh a-rithist agus thuit i ann an gaol le a co-ogha, fear tapaidh, Eanraig, am Morair Darnley!

Ged nach robh mòran ann an Alba toilichte le seo, phòs Màiri Darnley air Latha na Sàbaid, an naoidheamh latha air fhichead den Iuchar 1565 aig Lùchairt Taigh an Ròid. Chan e pòsadh toilichte a bh' ann, agus thionndaidh gaol Màiri gu gràin.

Bha Darnley feargach le a bhean, agus cha robh e toilichte idir mu dheidhinn caraid math a bh' aice, a rùnaire, Daibhidh Riccio, fear às an Eadailt.

Le cuideachadh bho chuid de Mhorairean ann an Alba, air an naoidheamh latha den Mhàrt 1566, ann an seòmraichean Màiri fhèin, mhurt iad Daibhidh!

Bha Màiri sia mìosan trom le leanabh, an leanabh a bhitheadh na Rìgh ann an Alba, agus cuideachd Sasainn.

Às dèidh Màiri còmhraidh a dhèanamh còmhla ri Darnley, theich iad a Lùchairt Taigh an Ròid gu Caisteal Dhùn Bàrr. Seachdain às dèidh seo, leis an arm aice làidir timcheall oirre thill iad a Dhùn Èideann.

Lùchairt Taigh
an Ròid

Lìte

Caisteal Dhùn Èideann

Anns a' Ghiblean 1566 ghluais Màiri gu Caisteal Dhùn Èideann airson breith a mac; bha an caisteal nas sàbhailte na Lùchairt Taigh an Ròid.

Rugadh an leanabh air an naoidheamh latha den Ògmhios.

Chaidh Seumas Teàrlach a bhaisteadh aig a' Chaibeal Rìoghail, Caisteal Shruighlea ach cha robh athair ann; cha robh cùisean math idir eadar e fhèin agus Màiri aig an àm!

Bha fios aig Alba gu lèir gun robh am pòsadh a' fàilligeadh.

Thionndaidh Màiri gu a daoine Uasal airson cuideachadh. 'S e aon dhiubh, Seumas Hepburn, Iarla Bothwell, morair gu math cumhachdach.

Bha Darnley ann an droch
chuideachd, agus mar sin cha robh
muinntir na h-Alba ro mheasail air.

aisteal Chreag a' Mhuilleir

Anns an t-Samhain 1566, shuidh Màiri còmhla ri na comhairlichean aice aig Caisteal Chreag a' Mhuilleir airson bruidhinn mu dheidhinn an t-suidheachaidh le Darnley.

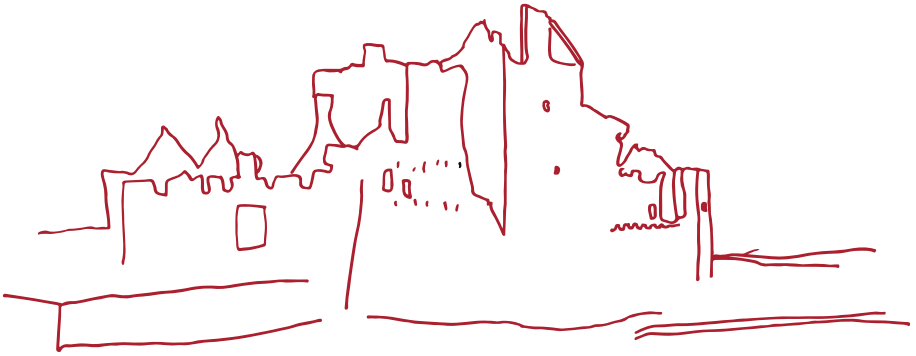
Dh'aontaich na daoine uasal aice, Bothwell nam measg, rud sam bith a dhèanamh airson Màiri a chuideachadh.

Air an deicheamh latha den Ghearran 1567 chaidh Darnley a mhurt aig an taigh far an robh e a' fuireach; Kirk o'Field. Fhuair iad e air a mhùchadh.

Bha Bothwell fo amharas gur e am murtair!

Air sgàth a' mhuirt thoisich cùisean a' dol nas miosa do Mhàiri.

Ged a thathar ag ràdh nach robh fios aice mu dheidhinn phlanaichean airson a' mhuirt, bha i fàs gu math faisg air Bothwell agus thionndaidh mòran na h-aghaidh airson seo!

Chùm iad cùis-lagha an aghaidh Bothwell airson a' mhuirt ach cha d'fhuair iad cionntach e!

Air a' chòigeamh latha deug den Chèitean, phòs Màiri agus Bothwell aig Taigh an Ròid.

Caisteal Loch Lìobhann

Fiù 's mus do phòs iad bha na daoine uasal eile ann an Alba an aghaidh Bothwell.

Thionndaidh iad cuideachd an aghaidh Màiri agus thug iad gu Caisteal Loch Lìobhann i far an robh i na prìosanach airson faisg air bliadhna.

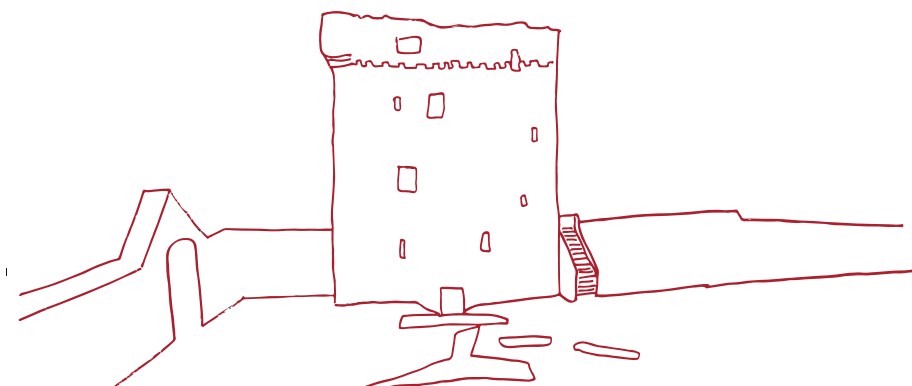
Thàinig air Bothwell an dùthaich fhàgail, agus bhàsaich e ann am prìosan anns a' Ghiblean 1578.

Chuir Màiri seachad mòran tìde air obair-shnàthaid nuair a bha i an seo.

'S e àm duilich a bha seo airson Màiri, a' fuireach ri sàbhaladh.

Chaill i na leth-aon (*twins*) a bha i a' giùlain agus thug iad oirre a crùn a thoirt suas dha mac air a' cheathramh latha deug den Iuchar 1567.

Fhuair i air teiche tarsainn air an loch air an darna latha den Chèitean 1568; thàinig mòran den luchd-taic aice gus a cuideachadh ach chaill i Batail Langside air an treas latha deug den Chèitean 1568.

Tha an caisteal air eilean, agus
duilich faighinn às.

Ceann Ròis • Ceasteal Loch Lìobhann

Ceann Chàrdann • Dùn Bhàrlain

Theich Màiri agus dh'iarr i cuideachadh bho a co-ogha, a' Bhanrigh Phròstanach, Ealasaid I, Banrigh Shasainn.

Chum Ealasaid i na prìosanach airson naoi bliadhna deug, agus cha do choinnich an dìthis a-riamh.

Chuir Màiri seachad na bliadhnaichean aig caistealan agus taighean ann an Sasainn.

Dh'obraich i air obair-shnàthaid agus planaichean!

Ann an 1587, chreid Ealasaid mu dheireadh mar a bha mòran ag innse dhi...gun robh Màiri na pàirt de bhuidheann aig an robh planaichean a cur às a cathair, agus chuir i a h-ainm ri barantas bàis Màiri.

Chaidh a cur gu bàs aig Caisteal Fotheringham air an ochdamh latha den Ghearran 1587 eadar naoi agus deich anns a' mhadainn.

Dh'iarr a mac, Seumas, bliadhnaichean às dèidh seo, an caisteal, far an do bhàsaich a mhàthair a thoirt gu talamh.

Air latha a bàs bha cleòca dubh
oirre agus nuair a thug i dhith seo
bha dreasa corcair dearg oirre.

Halo a-rithist!

Tha sinn a nis aig deireadh an leabhair, tha sinn an dochas gun do chòrd an leabhar ribh agus gun d'fhuair sibh a-mach na bha sibh ag iarraidh. Ma tha sibh airson barrachd fhaighinn a-mach coimheadaibh air an eadar-lìon agus air duilleag Alba Aosmhor:

www.historic-scotland.gov.uk

Tapadh leibh gu:

Seonaidh Charity, Ann Paterson, Morag Dhòmhnullach, Iain Craig, Alasdair MacCaluim, Eoghan Webster, Lachlan Peel, Robbie Mac an Tòisich, Eoghan Dòmhnallach, Yayesh Gessesse, Mòrag Mhoireasdan, Cameron MacDhòmhnaill, Jenny Dhòmhnullach, James Moireach, Tuesday Rose McDonough, Isla Nicleòid, Mara Drysdale, Romy Byron, agus Cliona McCabe.

BÒRD NA
GÀIDHLIG

Fhuair am pròiseact seo taic airgid bho
Bhòrd na Gàidhlig

HISTORIC SCOTLAND
ALBA AOSMHOR